

Forskningsrådets policy for åpen forskning - andre innspillsrunde

Uttalelse - Akademiet for yngre forskere

Status	Innsendt til Norges forskningsråd Innsendt og bekreftet av instansen via: kontakt@akademietforyngreforskere.no
Innsendt av	Katerini Storeng/Magnus Aronsen
Innsenders e-post:	kontakt@akademietforyngreforskere.no
Innsendt dato	27.09.2019
Hvilken organisasjon?:	Akademiet for yngre forskere Organisasjon (Offentlig)
Stilling	Leder/nestleder

✓ Jeg bekrefter at denne uttalelsen er på vegne av hele oppgitte organisasjon.

Definisjon og mål i policyen

1. DEFINISJON

Til grunn for Forskningsrådet definisjon av åpen forskning ligger Europa-kommisjonen, FOSTER Plus og OECDs definisjoner. Basert på disse har vi valgt følgende definisjon av åpen forskning:

Åpen forskning vil si vitenskapelig praksis hvor prosesser og resultater er åpent tilgjengelige under vilkår som fremmer deling, utnyttelse, samarbeid og samfunnsansvar.

Forskningsrådets policy for åpen forskning har tre hovedmål:

1. å bidra til *et velfungerende forskningssystem* hvor forskning gjennomføres og deles på etisk forsvarlig vis og hvor det blir enklere å gjenbruke forskningsdata og re-analysere resultater. Dette vil kunne gjøre det mulig å verifisere og reprodusere studier, noe som igjen vil øke kvaliteten på og relevansen av forskningen.
2. å bidra til *bærekraftig samfunnsutvikling* ved å løse samfunnsutfordringer og ansvarlig verdiskaping både i privat og offentlig sektor
3. å *styrke tilliten til forskningen* og legge til rette for inkludering og medvirkning av ulike aktører for å demokratisere forsknings- og innovasjonsprosesser. Slik inkludering og medvirkning må skje innenfor etablerte rammer for forskningsintegritet og forskningsetikk og ivareta hensyn til personvern og opphavsrett.

De tre målene forutsetter åpenhet på ulike måter, og utfordrer forskerrollen gjennom behov for nye ferdigheter, kompetanser og verktøy.

🔍 **Synes du Forskningsrådets definisjon favner de viktigste aspektene av åpen forskning?**

Delvis enig

🔍 **Hvis ikke, har du konkrete forslag til endringer av definisjonen?**

Definisjonen bør ta inn kunstnerisk forskning og utviklingsarbeid som likestilt med vitenskapelig forskning.

2. MÅL 1: VELFUNGERENDE FORSKNINGSSYSTEM

Åpen forskning og innovasjon er knyttet til målet om et velfungerende forskningssystem i Norge og internasjonalt. Et velfungerende forskningssystem

- utvikler kunnskap av høy kvalitet og relevans
- legger etablerte retningslinjer for forskningsintegritet til grunn
- sikrer etisk og samfunnsmessig forsvarlig forskning og verdiskaping
- bygger på oppdatert kunnskapsutvikling, nasjonalt og internasjonalt

- ivaretar samfunnets behov og gir nye innsikter i takt med endringer på kunnskapsfronten
- legger til rette for at forskning bidrar til innovasjon og verdiskaping
- kjennetegnes av mangfold
- innehar en rekrutteringspolitikk hvor et mangfold av vitenskapelig aktivitet er meritterende
- bruker ressursene effektivt
- sikrer rettferdig fordeling av rettigheter til forskning
- sikrer global kunnskapsdeling

Forskningsystemet bygger tradisjonelt på noen felles kjerneverdier, som universelle kriterier for god forskningspraksis og integritet, felles eierskap til vitenskapelige resultater, interessefrihet og kritisk tenkning. Disse verdiene utfordres på ulike vis i dagens forskningssystem.

De dominerende formene for evaluering av forskning og merittering av forskere baseres i stor grad på kvantitative mål og vitenskapelig publiseringer i et hierarki av tidsskrifter. Tilgangen til mange, og ofte prestisjefylte, vitenskapelige publikasjoner styres gjennom abonnementsbaserte tidsskrifter, og tilgangen er avhengig av betalingssterke institusjoner og land. En stor andel av forskningsdata, metoder, modeller og kildekode som ligger til grunn for forskningsresultater, blir ikke gjort tilgjengelige for etterprøving og videre bruk. Sammen med økt press for å publisere fremragende resultater i topptidsskrifter kan dette bidra til lav reproduserbarhet. I mange fagfelt kan dette løses gjennom mer åpen forskning ved at andre forskere og befolkningen får mer innsyn i bakgrunn, arbeidsmetoder og data som ligger til grunn for en forskningspublikasjon.

Forskningsetikk og forskningsintegritet er en forutsetning for god forskningskvalitet, og er avgjørende for at samfunnet skal ha tillitt til forskere og forskningsinstitusjoner. Dette er verdier som gjelder for all forskning. Åpen forskning bidrar til å løse dysfunksjonelle sider ved forskningssystemet, og på denne måten bidra til å styrke kvaliteten på forskningen og samfunnsverdien av investeringene i forskning.

Med åpen forskning kan grunnlaget for forvaltning og politikkutforming bli mer kunnskapsbasert. Enorme mengder publiserte forskningsresultater gjør at det er stadig mer krevende å gjøre for eksempel kunnskapsbaserte utredninger om et tema. Mer åpenhet rundt underliggende data vil gjøre det enklere å lage helhetlige kunnskapsanalyser, blant annet ved hjelp av kunstig intelligens.

Åpen forskning spiller også en viktig rolle i innovasjon og verdiskaping. I slike prosesser er det viktig at prinsipper for deling og kunnskapsutveksling er basert på tillit mellom samarbeidspartene i forskningsprosjektene og skjer på måter som er forskningsetisk forsvarlig. Selv om forretningshemmeligheter, immaterielle verdier og opphavsrettigheter i mange tilfeller må beskyttes, er det viktig at risiko, kostnader og inntjening fordeles i tråd med omforente prinsipper i for eksempel offentlig-private partnerskap.

? Synes du målet gir tydelige retninger for arbeidet?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

? Hvis ikke, har du konkrete forslag til endringer?

Ingen kommentar fra instansen

3. MÅL 2: BÆREKRAFTIG SAMFUNNSUTVIKLING

De store utfordringene samfunnet står overfor knyttet til for eksempel klimaendringer, økt migrasjon og større sosiale forskjeller, krever at det må tenkes nytt i store deler av offentlig og privat sektor. For å kunne møte disse utfordringene må nye løsninger utvikles i et samspill mellom offentlige virksomheter, forskningsmiljøer, innbyggere, sivilsamfunn og næringsliv.

Demokratiske prosesser er under utvikling, men også under press. FNs bærekraftsmål gir rammer og målsettinger for både forskning, innovasjon og ansvarlig samfunnsutvikling. Tradisjonelle perspektiver og handlingsmønstre i politisk og økonomisk aktivitet er imidlertid ikke i stor nok grad rigget for å nå bærekraftsmålene.

Kompleksiteten og uforutsigbarheten som kjennetegner store samfunnsutfordringer krever at forsknings- og innovasjonsprosessene åpnes opp på nye måter. Nye disipliner og forskningstemaer utvikles. For at forskningen skal kunne bidra til å løse samfunnsutfordringer, må den integreres tettere med innovasjonsaktiviteter i både privat og offentlig sektor. Dette henger sammen med at store samfunnsutfordringer går på tvers av fag og disipliner, på tvers av sektorer og politikkområder og på tvers av land. Internasjonalt samarbeid er dermed nødvendig.

Ulike perspektiver kan legge grunnlaget for å diskutere mulige langtidseffekter, utilsiktede sideeffekter, kompleksitet og dilemmaer. Utfordringen er å stimulere til samfunnsansvarlig forskning og innovasjon gjennom å lede prosesser i ønsket retning, maksimere de positive effektene og begrense de negative. For å få til nye løsninger må et bredt spekter av aktører fra forskning, næringsliv, offentlig sektor, myndigheter og sivilsamfunnet involveres i forsknings- og innovasjonsprosesser.

? Synes du målet gir tydelige retninger for arbeidet?

Delvis enig

? Hvis ikke, har du konkrete forslag til endringer?

YF er generelt enige i problemstillingene som løftes her. Vi vil påpeke at fokuset på nye forsknings- og innovasjonsprosesser ikke bør gå på bekostning av nysgjerrighetsdrevet grunnforskning. Det er heller ikke gitt at all forskning er tjent med brukermedvirkning (f.eks. kritisk samfunnsvitenskapelig forskning).

4. MÅL 3: STYRKE TILLITEN TIL FORSKNING

Tendenser til spredning av falske nyheter, konspirasjonsteorier og misbruk av forskning gjør det viktig å bidra til kritisk tenkning og god dømmekraft i befolkningen. Åpne og involverende forskningsprosesser og åpen tilgang til forskningsresultater vil i større grad gi innsikt i forutsetningene for den kunnskapen som produseres gjennom forskning.

Siden forskning og innovasjon i sterkere grad handler om å utvikle kunnskap som bidrar til å løse utfordringer i samfunnet, blir åpenhet og involvering stadig viktigere.

Når kunnskapen blir mer tilgjengelig, kan det bli enklere både å etterprøve forskning og å utvikle løsninger på problemer som er komplekse og griper over flere områder og sektorer. Forskningens åpenhet mot samfunnet kan styrkes ved at ulike samfunnsaktører får mulighet til å medvirke i

forsknings- og innovasjonsprosesser som åpner for gjensidig læring. En slik åpenhet utfordrer forskerrollen og evnen til å involvere på en måte som gjør det interessant for andre aktører å delta i forskningsprosessene og samtidig ivaretar forskningsetikk og personvern. Forskningsfelt og problemstillinger, teori- og metodevalg endres når det åpnes for ulike erfaringer, perspektiver og forståelser. Dette vil utvikle en ny dynamikk i samarbeidet mellom ulike aktører.

Dersom interesseorganisasjoner eller politiske grupperinger med tydelige agendaer får sette premisser for prosjekter, kan forskningens integritet og uavhengighet trues. Forskere som involverer ulike samfunnsaktører, må ta hensyn til risikoen for at medvirkning kan bidra til å forsterke allerede etablerte kunnskapsskille og sosial status ved at det primært er de ressurssterke som involverer seg og dermed får innflytelse. Videre må de ta stilling til hva som skal være de involvertes status og hvordan de skal anerkjennes og eventuelt meritteres for sine bidrag. Hvordan ulike aktører kan medvirke og sammen bidra til kunnskapsutvikling på en ansvarlig måte, vil avhenge av tema og kontekst. Det er behov for større bevissthet om etiske utfordringer knyttet til forskersamfunnets samarbeid og samspill med aktører utenfor forskningen.

? Synes du målet gir tydelige retninger for arbeidet?

Delvis enig

? Hvis ikke, har du konkrete forslag til endringer?

AYF støtter forslaget, men ser at det gjerne kunne vært presisert nærmere. Vi deler Forskningsrådets tilnærming til å problematisere forskerens plassering i et komplekst landskap mellom sitt eget forskningsmiljø og ulike samfunnsaktører. Det er særlig viktig å sørge for at yngre forskere ikke kommer under press fra ulike aktører, slik at interesseorganisasjoner eller politiske grupperinger ikke truer forskningens integritet eller uavhengighet.

Merittering og evaluering av forskning og forskere

1. INNLEDNING

Forskernes motivasjon og forståelse for åpen forskning er helt avgjørende for større åpenhet. Åpenhet må lønne seg både faglig og karrieremessig. Forskningsrådet vil bidra til at det blir mer attraktivt for forskere å praktisere åpen forskning. Kriterier for evaluering og merittering må utvikles i samarbeid mellom institusjoner på nasjonalt og internasjonalt nivå og bygge på anerkjente normer for forskningsetikk og forskningsintegritet.

Forskningsrådet signerte DORA-erklæringen (The San Francisco Declaration on Research Assessment) i 2018. Vi stiller oss bak prinsippet om at søkeres faglige kvalifikasjoner og kvalitet på oppnådde resultater skal vurderes på et bredere grunnlag enn hvor forskerne publiserer.

Fagfellevurdering ligger til grunn for kvalitetssikring av forskningsresultater og prosjektsøknader. Det diskuteres både nasjonalt og internasjonalt om større åpenhet rundt vurderingen vil bidra til forbedret tilbakemelding og prosess. En del av åpen fagfellevurdering dreier seg om å synliggjøre all kommunikasjon i forbindelse med vurderingen, slik at det er mulig å etterprøve og kommentere på alle trinn i prosessen.

I vurdering av søknader bruker Forskningsrådet "enkeltblind fagfellevurdering", som betyr at ekspertene som vurderer søknaden kjenner identiteten til søker. I tillegg offentliggjør Forskningsrådet fagfellenes identitet etter at vurderingene er gjennomført.

Full åpen fagfellevurdering for søknader ville innebære at både søknad og alle deler av vurderingen blir åpne, slik at hele prosessen er offentlig. Med åpen fagfellevurdering vil det i større grad være mulig å godskrive fagfelleinnsats som vitenskapelig produksjon, ettersom det synliggjøres at fagfellevurderingen er en del av et vitenskapelig «økosystem». Det finnes også mekanismer i dag for å dokumentere bidrag til lukket fagfellevurdering.

1.1. FORSKNINGSRÅDET SKAL:

- innarbeide kriterier for åpen forskning i vurderinger av forskere og forskning
- etablere rutiner for vurdering og merittering, der viktige momenter er harmonisering av krav til CV og dokumentasjon av hele bredden av forskningsresultater, som også skal bidra til kjønnsbalanse og mangfold

1.2. I SAMARBEID MED ANDRE RELEVANTE AKTØRER, VIL FORSKNINGSRÅDET BIDRA TIL:

en felles nasjonal og internasjonal prosess for hvordan forskere og forskning skal vurderes i tråd med DORA-erklæringen

å vurdere åpen fagfellevurdering og mulige tiltak for å stimulere til dette

? Vil disse tiltakene i tilstrekkelig grad bidra til at åpen forskning blir meritterende?

Delvis enig

? Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

AYF er glade for at det fokuseres på vurdering av forskning. Vi er opptatt av å sikre mest mulig forutsigbarhet for yngre forskere, ettersom de er særlig sårbare i den omstillingen som nå foregår. Det er viktig at Forskningsrådet samhandler med andre relevante aktører nasjonalt og internasjonalt for å sikre en likest mulig strategi for evaluering, vurdering og merittering. Her vil vi også gjerne nevne at det er litt uklart hva som legges i de to begrepene "evaluering" og "vurdering", ettersom de brukes om hverandre i teksten.

? Er åpen fagfelleevaluering en form for vurdering som Forskningsrådet bør stimulere til?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

Rettigheter til forskning

1. INNLEDNING

For å fremme åpen innovasjon, trengs det avklaringer før oppstart av prosjekter av de involvertes rettigheter, hvem som bidrar med hva, og hvordan rettighetene til resultater som utvikles skal fordeles.

Forskningsrådet har utarbeidet prinsipper for rettigheter til resultater fra forsknings- og utviklingsprosjekter finansiert helt eller delvis med midler fra Forskningsrådet. Målet er å sikre at prosjektresultatene i bred forstand kommer samfunnet til nytte, både gjennom oppbygging og formidling av kunnskap og gjennom kommersiell utnyttelse.

1.1. FORSKNINGSRÅDET SKAL:

- bidra til kompetansebygging om åpne innovasjonsprosesser, inkludert rettighetsproblematikk
- utvikle standardavtaler for samarbeidsprosjekter, inkludert premisser for åpne forsknings- og innovasjonsprosesser i offentlig-private partnerskap
- videreutvikle prinsipper for immaterielle rettigheter (IPR) tilpasset åpen innovasjon

? Vil disse tiltakene bidra til å sikre de involvertes rettigheter?

Delvis enig

? Vil disse tiltakene stimulere til at prosjektresultater kommer samfunnet til nytte?

Delvis enig

? Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Dette punktet virker mindre gjennomarbeidet enn de tidligere. AYF er særlig opptatt av å sikre at yngre forskere ikke taper på å flytte mellom institusjoner og land. Da er det viktig at det er tydelige avklaringer rundt opphavsrett og immaterielle rettigheter. Her er det for tiden store endringer på gang: GDPR er fremdeles under utrulling rundt omkring i Europa og det nye opphavsrettsdirektivet skal fases inn. Her er det flere motstridende interesser, hvor åpen forskning ikke nødvendigvis spiller på lag med de andre endringene som er under implementering.

Kommunikasjon og synliggjøring av forskning

1. INNLEDNING

I dag er forskningen i liten grad tilgjengelig for dem som ikke abonnerer på vitenskapelige tidsskrifter. Dette er en utfordring både for spredning av kunnskap i forskningsmiljøer og ut til samfunnet. I tillegg til at tidsskriftsartikler og forskningsdata gjøres tilgjengelig, er det viktig at forskningen formidles slik at den gir ny kunnskap og blir mulig å ta i bruk.

Når forskningen blir mer åpent tilgjengelig stilles det nye krav til forskeren til å beherske kommunikasjonsformer som for eksempel sosiale medier. Dette vil øke behovet for kompetanse om dialog med ulike samfunnsaktører.

I Forskningsrådets utlysninger stilles det krav til å dokumentere effekter og nytte av forskningen gjennom plan for formidling og kommunikasjon. Det er viktig at planen inneholder betraktninger om hvordan forskningsresultater kommuniseres til andre forskere og til samfunnet.

1.1. FORSKNINGSRÅDET SKAL

- vektlegge god forskningskommunikasjon i vurdering av søknader

1.2. I SAMARBEID MED ANDRE RELEVANTE AKTØRER, VIL FORSKNINGSRÅDET BIDRA TIL:

kompetanseheving for forskere knyttet til formidling av og dialog om forskning

? Vil disse tiltakene bidra til at forskningskommunikasjon forbedrer dialogen mellom forskning og samfunn?

Delvis enig

? Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

AYF er enig i at kommunikasjon og synliggjøring av forskning er en naturlig del av en forskers hverdag, og at det også bør vektlegges i vurdering av søknader. Det er imidlertid viktig å passe på at ikke alle kan være "tusenkunstnere". AYF mener at det må satses på å skape mer fleksibilitet og heterogenitet i forskningslandskapet i tiden fremover, slik at en forskningskarriere oppleves som attraktivt for yngre forskere.